

**Αρ. Φακ.: ΑΥΤ. 12/2022
ΑΥΤ. 13/2022
Α/Π 1803/2022**

**Αυτεπάγγελτη Τοποθέτηση
Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων**

**αναφορικά με την παροχή συνοδών στα παιδιά με αναπηρία που
φοιτούν στα σχολεία**

Ερευνών Λειτουργός: Κυριάκος Κυριάκου

Λευκωσία, 27 Σεπτεμβρίου 2022

A. Εισαγωγή

Το ζήτημα της **παροχής συνοδών σε παιδιά με αναπηρία** που φοιτούν στα σχολεία, έχει κατ' επανάληψη απασχολήσει το Γραφείο μου και έχουν ήδη υποβληθεί Εκθέσεις προς το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας με συγκεκριμένες εισηγήσεις και κατευθύνσεις για την οριστική αντιμετώπιση και ρύθμισή του.

Πλην όμως, με την έναρξη της τρέχουσας σχολικής χρονιάς, **έχουν εκ νέου αναδειχθεί συγκεκριμένα προβλήματα** που άπτονται, αφενός της έγκρισης ή/και απόρριψης της παροχής συνοδών προς τα παιδιά με αναπηρίες κατά τη φοίτησή τους στο σχολείο, αφετέρου, δε, της μη προσμέτρησης στη διαδικασία επιλογής του συνοδού των επιθυμιών του ίδιου του παιδιού ή/και των γονέων του, ένεκα του υφιστάμενου πλαισίου επιλογής των συνοδών.

Ενδεικτικά, αναφέρονται οι κάτωθι περιπτώσεις που έχουν δει το φως της δημοσιότητας μέσα από δημοσιεύματα στον ημερήσιο τύπο ή/και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης:

B. Ενδεικτικές περιπτώσεις

- **Τερματισμός της παροχής αποκλειστικής συνοδού**

Κατά την περσινή σχολική χρονιά **παρεχόταν αποκλειστική συνοδός** σε παιδί με αναπηρία που φοιτούσε στην Προδημοτική εκπαίδευση και δεν μπορεί να αυτοεξυπηρετηθεί.

Ωστόσο, κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά που το παιδί θα φοιτήσει εκ νέου στην Προδημοτική εκπαίδευση, **η εργοδότηση της συγκεκριμένης συνοδού τερματίστηκε** και αποφασίστηκε όπως το παιδί μοιράζεται την ίδια συνοδό με ακόμη δύο παιδιά, παρότι **η κατάστασή του δεν έχει διαφοροποιηθεί/βελτιωθεί**, δηλαδή, ακόμη δεν μπορεί να μιλήσει, έχει οπτική αναπηρία (όραση μόλις 6% από το ένα μάτι) και **εξακολουθεί να μην μπορεί να αυτοεξυπηρετηθεί (σίτιση, τουαλέτα κλπ.)**.

Σε σχέση με το συγκεκριμένο παιδί, η Παγκύπρια Οργάνωση Αποκαταστάσεως Αναπήρων Λεμεσού (ΠΟΑΑ Λεμεσού) πληροφόρησε Λειτουργό του Γραφείου μας ότι η συνοδός που παρεχόταν κατά την περσινή σχολική χρονιά ήταν ειδικά εκπαιδευμένη και καταρτισμένη και ως εκ τούτου μπορούσε να υπερβεί το ζήτημα επικοινωνίας που αντιμετώπιζε το παιδί και να επικοινωνεί μαζί του, με

επακόλουθο να αποτελεί την κατάλληλη και εξατομικευμένη εύλογη προσαρμογή για την περίπτωση του.

Πλην όμως όπως πρόσθεσε η ΠΟΑΑ Λεμεσού, η Σχολική Εφορεία αποφάσισε, **χωρίς να προηγηθεί οποιαδήποτε αξιολόγηση από την Πολυθεματική Επιτροπή Αξιολόγησης** σε σχέση με τις ανάγκες του παιδιού, τη μη εργοδότηση της συγκεκριμένης σχολικής συνοδού για την τρέχουσα σχολική χρονιά.

Η δε οικεία Σχολική Εφορεία με επιστολή της ημερ. 13 Σεπτεμβρίου 2022, ενημέρωσε το Υπουργείο ότι το συγκεκριμένο παιδί χρειάζεται αποκλειστική συνοδό και ότι ενίσταται στον περιορισμό των διαθέσιμων προς τούτο κονδυλίων που είχαν ως επακόλουθο να αναγκαστεί να τερματίσει την εργοδότηση της αποκλειστικού συνοδού που παρεχόταν στο παιδί κατά τη περσινή σχολική χρονιά.

Όπως δε προσθέτει η Σχολική Εφορεία στην υπό αναφορά επιστολή της, και τα άλλα δύο παιδιά με αναπηρία που φοιτούν στο συγκεκριμένο σχολείο και επίσης μοιράζονται την σχολική συνοδό χρειάζονται, ένεκα «...των διαφόρων και σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν...» αποκλειστικό συνοδό και, ως εκ τούτου, ζητά από το Υπουργείο όπως μελετήσει εκ νέου την περίπτωση, διαφορετικά, «...σε περίπτωση ατυχήματος ή οτιδήποτε μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την σωματική και ψυχική ακεραιότητα του εν λόγω μαθητή, παρακαλούμε όπως γραπτώς μας ενημερώσετε για το ποιος φέρει την ευθύνη...».

- **Αλλαγή συνοδού**

Σε παιδί με αναπηρία που φοιτά στη Δημοτική εκπαίδευση, παρεχόταν **τα τελευταία πέντε χρόνια η ίδια συνοδός** και το παιδί ανέπτυξε μαζί της σχέση εμπιστοσύνης και συναισθηματικό δέσιμο.

Εντούτοις, για την τρέχουσα σχολική χρονιά, η οικεία Σχολική Εφορεία αποφάσισε, τρεις μόλις ημέρες πριν από την επιστροφή των μαθητών στα σχολεία και χωρίς να λάβει υπόψη τις επιθυμίες του ίδιου του παιδιού η/και των γονέων του, τον **τερματισμό της εργοδότησης** της συγκεκριμένης σχολικής βοηθού και την εξυπηρέτηση του παιδιού από τις άλλες δύο συνοδούς που είναι τοποθετημένες στο σχολείο του.

Ως επακόλουθο της συγκεκριμένης επικείμενης αλλαγής στην καθημερινότητά του, το παιδί βρίσκεται σε **άσχημη ψυχολογική κατάσταση και αρνείται να προσέλθει στο σχολείο.**

Παρότι, δε, **η οικεία Σχολική Εφορεία είχε εκ των προτέρων ενημερωθεί** από την παιδοψυχολόγο που παρακολουθεί το παιδί ότι τυχόν αλλαγή της σχολικής συνοδού θα είχε αρνητικές συνέπειες στο παιδί, αυτό δεν λήφθηκε υπόψη.

Σημειώνεται ότι το συγκεκριμένο παιδί έχει εκ γενετής αναπηρία, ήτοι, εγκεφαλική παράλυση τύπου στατικής διπληγίας και μειωμένη όραση και ως εκ τούτου **αδυνατεί να αυτοεξυπηρετηθεί**.

- **Απόρριψη αιτήματος για παροχή αποκλειστικού συνοδού**

Η οικεία Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης απέρριψε αίτημα για **παροχή αποκλειστικού σχολικού συνοδού** σε παιδί με αναπηρία που φοιτά στη Δημοτική εκπαίδευση, το οποίο ένεκα της φύσης της αναπηρίας του ((εγκεφαλική παράλυση) **δεν μπορεί να αυτοεξυπηρετηθεί**.

Ειδικότερα, η Επαρχιακή Επιτροπή αποφάσισε όπως οι ανάγκες όλων των παιδιών με αναπηρία που φοιτούν στο συγκεκριμένο σχολείο να εξυπηρετούνται από μία σχολική συνοδό που είναι ήδη τοποθετημένη σ' αυτό.

Η δε Διεύθυνση του σχολείου έχει ήδη αποταθεί στο Υπουργείο ζητώντας την παροχή αποκλειστικού συνοδού στο συγκεκριμένο παιδί, ενώ η μητέρα του παιδιού βρίσκεται καθημερινά στον σχολικό χώρο και παρέχει η ίδια την αναγκαία στήριξη στο παιδί της (σίτιση, τουαλέτα κλπ.) μέχρις ότου το αίτημα της για παροχή αποκλειστικής συνοδού επανεξεταστεί.

- **Δύο σχολικοί συνοδοί για επτά παιδιά με αναπηρία**

Η οικεία Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης αποφάσισε την εξυπηρέτηση επτά παιδιών με αναπηρία που φοιτούν σε πέντε διαφορετικές τάξεις του ίδιου σχολείου¹ από μόνο δύο σχολικούς συνοδούς.

Τέσσερα από τα παιδιά βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού και τα υπόλοιπα τρία έχουν κινητικές ή/και άλλες αναπηρίες.

Γ. Παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 1803/2022

Πέραν των πιο άνω περιπτώσεων, στο Γραφείο μας υποβλήθηκε παράπονο αναφορικά με την απόφαση της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Λεμεσού να αφαιρέσει την αποκλειστική συνοδό από **παιδί με πλήρη οπτική αναπηρία και από τα δύο μάτια** που φοιτά στην Α' Τάξη του Δημοτικού Σχολείου.

---

¹ Δημοτικό Σχολείο Παλώδιας

Συγκεκριμένα, παρότι το παιδί κατά την περσινή σχολική χρονιά είχε αποκλειστική συνοδό και η ειδικός (οφθαλμίατρος) που το παρακολουθεί συνέστησε την παροχή ατομικού συνοδού επειδή δεν δύναται να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του σχολείου χωρίς βοήθεια, τόσο στον μαθησιακό τομέα όσο και για να αυτοεξυπηρετείται και να διακινείται μόνο του, αποφασίστηκε όπως για την φετινή σχολική χρονιά **μοιράζεται τον συνοδό με άλλο παιδί με αναπηρία που φοιτά σε άλλη τάξη του σχολείου.**

Ως επακόλουθο της εν λόγω απόφασης, το παιδί δεν μπορεί, όπως ανέφερε η μητέρα του σε Λειτουργό του Γραφείου μας, να ανταπεξέλθει και να υπερκεράσει τα εμπόδια με τα οποία τίθεται αντιμέτωπο στο σχολικό περιβάλλον, είτε αυτά αφορούν στην εκπαιδευτική διαδικασία, είτε στην ασφαλή μετακίνησή του στον σχολικό χώρο και την αυτοεξυπηρέτησή του.

Δ. Πάνια αιτήματα σχολικών συνοδών

Ο Σύνδεσμος Σχολικών Συνοδών, διά ανακοινώσεων ή/και δηλώσεις των εκπροσώπων του στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και κατά τη συνάντηση που έλαβε χώρα στο Γραφείο μου, έχουν κατά καιρούς γνωστοποιήσει τις θέσεις τους σε σχέση με την αναβάθμιση του εργασιακού τους καθεστώτος.

Τα αιτήματά τους, όπως κατ' επανάληψη έχουν τεθεί υπόψη των αρμοδίων, εδράζονται κυρίως στη **θεσμοθέτηση του καθεστώτος** τους ώστε με τη λήξη της σχολικής χρονιάς **να μην καθίστανται άνεργοι**, στη **συγκεκριμενοποίηση των προσόντων** που θα πρέπει να πληρούν τα άτομα που προσλαμβάνονται ως σχολικοί συνοδοί για να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του παιδιού που συνοδεύουν, στην **προσμέτρηση της εμπειρίας** για σκοπούς επιλογής των κατάλληλων συνοδών, ως επίσης και στη **διασαφήνιση των καθηκόντων** τους που, σε μεγάλο βαθμό, συγχέονται με αυτά των σχολικών βοηθών.

Περαιτέρω, οι συνοδοί εισηγούνται όπως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες τους παρέχεται **επιμόρφωση και εκπαίδευση** για να δύναται να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών που θα τους ανατίθενται, ως επίσης και τη **μισθολογική τους αναβάθμιση** ώστε η αμοιβή τους να ανταποκρίνεται στο έργο που επιτελούν και στα προσόντα ακαδημαϊκά και μη ώστε και να μην αναγκάζονται να παραιτούνται όταν βρίσκουν πιο προσοδοφόρο επάγγελμα.

Ε. Προηγούμενες Εκθέσεις/Παρεμβάσεις

Όπως έχει προαναφερθεί, το ζήτημα των σχολικών συνοδών έχει ήδη τύχει εξέτασης από το Γραφείο μας, στη βάση των αρμοδιοτήτων μου ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και ως Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων.

Υπό το καπέλο των εν λόγω αρμοδιοτήτων μας, έχουμε ήδη υποβάλει συγκεκριμένες εισηγήσεις προς το Υπουργείο για την οριστική και ολιστική αντιμετώπιση και επίλυσή του.

Συγκεκριμένα, τον Σεπτέμβριο του 2020, υπεβλήθη στο αρμόδιο Υπουργείο [Έκθεση αναφορικά με το ζήτημα της παροχής συνοδών/βοηθών σε μαθητές και φοιτητές με αναπηρίες που φοιτούν στην ιδιωτική εκπαίδευση](#)² και τον Σεπτέμβριο του 2021, υπεβλήθη στο Υπουργείο [Αυτεπάγγελτη Τοποθέτησή μου σε σχέση με την παροχή συνοδών στα παιδιά με αναπηρία που φοιτούν στα σχολεία](#).³

Στις υπό αναφορά παρεμβάσεις μου αναλύθηκαν, αντιστοίχως, οι διατάξεις της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες που διέπουν το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρίες για πρόσβαση στην εκπαίδευση σε ισότιμη βάση με τα άλλα παιδιά, ως επίσης και η υποχρέωση του Κράτους να τους παράσχει επί τούτου, τις αναγκαίες και εξατομικευμένες εύλογες προσαρμογές ώστε να αίρονται τα εμπόδια με τα οποία τίθενται αντιμέτωπα και καθίσταται ευχερής η ισότιμη και χωρίς διακρίσεις φοίτησή τους στα σχολεία.

Παρατέθηκε, επίσης, το ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει τους όρους πρόσληψης και εργοδότησης των σχολικών συνοδών, ως επίσης και η υποχρέωση του Κράτους να διασφαλίζει την παροχή συνοδών στα παιδιά με αναπηρία που φοιτούν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, περιλαμβανομένων και των ιδιωτικών σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως εκ τούτου, δεν κρίνεται σκόπιμη η εκ νέου ανάλυση του σχετικού ημεδαπού και διεθνούς νομικού πλαισίου, που αφορά στην ευθύνη του Κράτους για την παροχή στα παιδιά με αναπηρίες των αναγκαίων και εξατομικευμένων εύλογων προσαρμογών, στις οποίες περιλαμβάνονται οι σχολικοί συνοδοί, παρά μόνο να περιοριστώ στην επανάληψη των πιο κάτω:

---

² [ΑΥΤ 7/2018, Α/Π 1449/2019, Α/Π 1980/2019 & Α/Π 242/2019, ημερομηνίας 22 Σεπτεμβρίου 2020](#)

³ [ΑΥΤ. 11/2021, ημερομηνίας 8 Σεπτεμβρίου 2022](#)

Στ. Νομικό Πλαίσιο

- **Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες**

- Σύμφωνα με την Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, τα Κράτη υποχρεούνται να λαμβάνουν μέτρα για **απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας** και για την **προαγωγή της ισότητας και της εξάλειψης των διακρίσεων**, με τη λήψη, προς τούτο των κατάλληλων μέτρων που θα διασφαλίζουν την **παροχή εύλογων προσαρμογών**.⁴
- **Διάκριση**, δε, με βάση την αναπηρία, σημαίνει, σύμφωνα με τη Σύμβαση, «οποιαδήποτε **διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό με βάση την αναπηρία**, η οποία έχει το σκοπό ή αποτέλεσμα την **παρεμπόδιση ή ακύρωση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης σε ίση βάση με άλλους**, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αστικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. **Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διάκρισης, περιλαμβανόμενης της άρνησης παροχής εύλογης προσαρμογής**».
- Κατ' επέκταση, όταν το Κράτος **δεν προβαίνει στη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της ισότιμης απόλαυσης και άσκησης όλων των δικαιωμάτων** από τα άτομα με αναπηρία **ή/και αρνείται να τους παράσχει**, προς τούτο, τις **αναγκαίες εύλογες προσαρμογές**, συντελείται **διάκριση εις βάρος τους λόγω αναπηρίας**.
- Περαιτέρω, με τη Σύμβαση **αναγνωρίζεται η διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρία**⁵ και το δικαίωμα να τους παρέχεται η **ευκαιρία ενεργούς εμπλοκής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που τα αφορούν άμεσα**,⁶ ακόμη και όταν πρόκειται για παιδιά, αναλόγως της ηλικίας και της ωριμότητας τους⁷ ή/και μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων τους.⁸
- Όσον αφορά στο δικαίωμα των παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση και την ισότιμη πραγμάτωση του χωρίς διακρίσεις και στη βάση των ίσων ευκαιριών, τα Κράτη υποχρεούνται, μεταξύ άλλων, να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για τη **διασφάλιση της πρόσβασης τους στην εκπαίδευση**

---

⁴ Άρθρο 5 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

⁵ Εδάφιο (θ) του Προοιμίου της Σύμβασης

⁶ Εδάφιο (ξ) του Προοιμίου της Σύμβασης

⁷ Εδάφιο 3 του άρθρου 7 της Σύμβασης

⁸ Εδάφιο 3 του άρθρου 4 της Σύμβασης

σε ισότιμη βάση με τα άλλα παιδιά και να τους παράσχουν εύλογες προσαρμογές και αποτελεσματικά μέτρα εξατομικευμένης υποστήριξης.⁹

- Συγχρόνως, θα πρέπει να τους παρέχεται η **απαιτούμενη υποστήριξη προς διευκόλυνση της αποτελεσματικής τους εκπαίδευσης**, καθώς και **αποτελεσματικά μέτρα εξατομικευμένης υποστήριξης** σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, με γνώμονα την πλήρη ενσωμάτωση τους στην κοινωνία και το εκπαιδευτικό σύστημα.¹⁰
- Το **δε δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στη εκπαίδευση πραγματοποιείται όταν οι επαγγελματίες και το προσωπικό που απασχολείται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι ευαισθητοποιημένο για την αναπηρία και ειδικά καταρτισμένο** ως προς τη χρήση κατάλληλων ενισχυτικών και εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας, εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικών για υποστήριξη των ατόμων με αναπηρίες.¹¹

• **Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες**

- Η αρμόδια Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες έχει διευκρινίσει, σε σχέση με τις ανωτέρω πρόνοιες της Σύμβασης, ότι το **δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στη μη διάκριση** περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το **δικαίωμα παροχής εύλογων προσαρμογών**, στο πλαίσιο της υποχρέωσης των Κρατών να παρέχουν προσβάσιμα μαθησιακά περιβάλλοντα και εύλογες προσαρμογές.¹²
- Οι υπό αναφορά εύλογες προσαρμογές προς τους μαθητές/τριες με αναπηρία θα πρέπει, σύμφωνα με την Επιτροπή, να **καθορίζονται στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών τους**, αφού ακόμη και **μαθητές με την ίδια αναπηρία ενδέχεται να χρήζουν της λήψης διαφορετικού είδους διευκολύνσεων**¹³
- Ως εκ τούτου, **για την παροχή επαρκούς, συνεχούς και εξατομικευμένης υποστήριξης στους μαθητές με αναπηρία**¹⁴ **δύνανται να προβλεφθεί και η παροχή συνοδών, αναλόγως των απαιτήσεων και αναγκών εκάστου μαθητή.**¹⁵

---

⁹ Εδάφια 1 και 2 του άρθρου 24 της Σύμβασης

¹⁰ Εδάφιο 2 του άρθρου 24 της Σύμβασης

¹¹ Εδάφιο 4 του άρθρου 24 της Σύμβασης

¹² Παράγραφος 13 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

¹³ Παράγραφος 29 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

¹⁴ Παράγραφος 32 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

¹⁵ Παράγραφος 32 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

- Το δε Κράτος θα πρέπει να αναγνωρίσει την ανάγκη για παροχή εύλογων προσαρμογών προς τους/τις μαθητές/τριες με αναπηρία **για την υποστήριξη της συμπερίληψης τους στο εκπαιδευτικό σύστημα**, λαμβάνοντας υπόψη τα πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και όχι την αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων.¹⁶
- Περαιτέρω, το καθήκον για παροχή εύλογων προσαρμογών συνίσταται σε συγκεκριμένη και εξατομικευμένη υποχρέωση η οποία απορρέει από τη στιγμή που υποβάλλεται σχετικό αίτημα για την παροχή τους.¹⁷ **Οι παρεχόμενες προσαρμογές θα πρέπει να θεωρούνται εύλογες μόνο όταν επιτυγχάνουν τον σκοπό για τον οποίο παρέχονται** και είναι προσαρμοσμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στις εξατομικευμένες ανάγκες του ατόμου στο οποίο παρέχονται¹⁸ και **λαμβάνεται υπόψη, για την παροχή τους, η διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρία**¹⁹
- Οι δε εύλογες προσαρμογές **εμπίπτουν στις θετικές υποχρεώσεις των Κρατών για τη διασφάλιση της ισότιμης απόλαυσης όλων των δικαιωμάτων από τα άτομα με αναπηρία**,²⁰ καθότι η παροχή τους συνιστά **απαρέγκλιτη υποχρέωση του Κράτους ούτως ώστε να μην συντελείται διάκριση λόγω αναπηρίας**. Δύνανται, δε, να περιλαμβάνουν και την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε υποστηρικτικό προσωπικό.²¹
- Όπως επίσης επισημαίνει η Επιτροπή, τα Κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα **άτομα με αναπηρίες έχουν πρόσβαση σε δημόσια και ιδιωτικά ακαδημαϊκά ιδρύματα** σε ισότιμη βάση με τους άλλους.²²
- Ως εκ τούτου και για την προστασία του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση, τα **Κράτη οφείλουν να λαμβάνουν μετρά που θα παρεμποδίζουν την παρέμβαση τρίτων μερών στο δικαίωμα αυτό**, όπως ιδιωτικά ιδρύματα/εκπαιδευτήρια όταν αυτά δεν επιτρέπουν σε άτομα με αναπηρίες να εγγράφονται σ' αυτά λόγω της αναπηρίας τους.²³
- **Τα δε εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, δεν θα πρέπει να χρεώνουν πρόσθετα διδάκτρα/τέλη για λόγους προσβασιμότητας ή/και εύλογων προσαρμογών.**²⁴

¹⁶ Παράγραφος 61 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

¹⁷ Παράγραφος 24 του Γενικού Σχολίου με αρ. 6(2018)

¹⁸ Παράγραφος 24 του Γενικού Σχολίου με αρ. 6(2018)

¹⁹ Παράγραφος 8 του Γενικού Σχολίου με αρ. 6(2018)

²⁰ Παράγραφος 16 του Γενικού Σχολίου με αρ. 6(2018)

²¹ Παράγραφος 23 του Γενικού Σχολίου με αρ. 6(2018)

²² Παράγραφος 23 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

²³ Παράγραφος 38 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

²⁴ Παράγραφος 74 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

- **Ο περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος Ν. 127(Ι)/2000**

- Με βάση τον περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο, η **μεταχείριση ενός ατόμου με λιγότερο ευνοϊκό ή μειονεκτικό τρόπο, ένεκα της αναπηρίας του, συνιστά δυσμενή διάκριση εις βάρος του λόγω αναπηρίας.**²⁵
- Τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην «ενταγμένη εκπαίδευση», σύμφωνα με τις ανάγκες τους²⁶ και προς τούτο θα πρέπει να τους παρέχονται οι αναγκαίες εύλογες προσαρμογές στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων,²⁷ ο οποίος δεν συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τη διασφάλιση της απόλαυσης ή άσκησης από τα άτομα με αναπηρία όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, σε ίση βάση με άλλους. Η εν λόγω **επιβάρυνση δεν είναι δυσανάλογη όταν αντισταθμίζεται επαρκώς με μέτρα λαμβανόμενα στο πλαίσιο της πολιτικής του κράτους υπέρ των ατόμων με αναπηρία.**²⁸
- Ο περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος, παρέχει τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε πρόσωπο έχει την άποψη ότι έχει, στη βάση των πιο πάνω νομοθετικών προνοιών, υποστεί **διακριτική μεταχείριση λόγω της αναπηρίας του, να υποβάλλει σχετικό παράπονο στον Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο οποίος το εξετάζει στη βάση των αρμοδιοτήτων του που απορρέουν από τον περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο [Ν. 42(Ι)/2004].**²⁹

- **Ο περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμος [Ν. 42(Ι)/2004]**

Απαγορευμένη διάκριση, με βάση τον Ν. 42(Ι)/2004, αποτελεί «κάθε μεταχείριση ή συμπεριφορά, διάταξη, όρος, κριτήριο, ή πρακτική, που στα πλαίσια δραστηριοτήτων στο δημόσιο ή και στον ιδιωτικό τομέα δραστηριοτήτων διέπεται ειδικά, απαγορεύεται ή δεν επιτρέπεται, από οποιοδήποτε εκάστοτε σε ισχύ νόμο ή κανονισμούς επί τω ότι συνιστά σύμφωνα με τις διατάξεις τους

---

²⁵ Άρθρο 2 του ίδιου περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου

²⁶ Παράγραφος (δ) του εδαφίου 2 του άρθρου 4 του ίδιου Νόμου

²⁷ Εδάφιο (1) του άρθρου 9 του ίδιου Νόμου

²⁸ Εδάφιο (2) του άρθρου 9 του ίδιου Νόμου

²⁹ Άρθρο 9Γ του ίδιου Νόμου

άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, πεπιοθήσεων, κοινότητας, γλώσσας, χρώματος, ειδικών αναγκών, ηλικίας, και γενετήσιου προσανατολισμού» και μπορεί να αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την παροχή υπηρεσιών.³⁰

Z. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα

Στη βάση των ανωτέρω, ως επίσης και των όσων έχουν ήδη αναφερθεί στις προηγούμενες παρεμβάσεις μου επί του θέματος, θα πρέπει, εν πρώτοις, να διασαφηνιστεί ότι **οι σχολικοί συνοδοί θα πρέπει να εκτελούν καθήκοντα που άπτονται αποκλειστικά και μόνο των αναγκών των παιδιών που συνοδεύουν** και όχι άλλες εργασίες που δύναται να επιτελεστούν από τους σχολικούς βοηθούς ή/και άλλο βοηθητικό προσωπικό που εργάζεται στις σχολικές μονάδες.

Και αυτό γιατί, αφ' ης στιγμής επιλέγεται ως **μορφή εύλογης προσαρμογής** η παροχή συνοδού σε ένα παιδί, αποκλειστικό και μόνο μέλημα του συνοδού θα πρέπει να είναι η **άρση των εμποδίων που παρεμποδίζουν την ισότιμη και πλήρη πρόσβαση του παιδιού στην εκπαίδευση**. Κάτι τέτοιο **δεν επιτελείται** όταν ο συνοδός, αντί να είναι επικεντρωμένος στην παροχή εξατομικευμένης στήριξης στο παιδί είναι ταυτόχρονα **επιφορτισμένος με άλλα πρόσθετα καθήκοντα** που δεν αφορούν στα παιδιά αλλά στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης ή του ευρύτερου σχολικού περιβάλλοντος, όπως η παροχή βοήθειας στον εκπαιδευτικό και καθήκοντα παιδονομίας, καθαριότητας κλπ.

Άμεσα συνυφασμένο με τα πιο πάνω είναι και η **πρόσληψη του κατάλληλου συνοδού** και προς τούτου είναι αναγκαία η **επάρκεια γνώσεων και εξειδίκευσης** του οργάνου που διενεργεί την πρόσληψη επί των ζητημάτων που αφορούν στα παιδιά με αναπηρίες και στις ανάγκες τους.

Ως εκ τούτου, **η μέχρι σήμερα ακολουθούμενη διαδικασία πρόσληψης των σχολικών συνοδών από τις Σχολικές Εφορείες (ως πλειοψηφούσες στις Επιτροπές Πρόσληψης) θα πρέπει να εγκαταλειφθεί και να ανατεθεί σε άλλο ειδικά καταρτισμένο όργανο**, ενδεχομένως εντός του ίδιου του Υπουργείου, ώστε να είναι δυνατή η επιλογή του κατάλληλου συνοδού που θα δύναται να ανταποκριθεί στις εξατομικευμένες ανάγκες εκάστου παιδιού.

Νοείται ότι σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει **να λαμβάνεται υπόψη και να προσμετρά στον μέγιστο δυνατόν βαθμό η επιθυμία του ίδιου του παιδιού ή/και των γονέων του**, όπως προνοείται σχετικά στη Σύμβαση και η σχετική διαδικασία θα πρέπει **να ολοκληρώνεται έγκαιρα** και όχι μερικές μόνο ημέρες πριν από την έναρξη της σχολικής χρονιάς.

---

³⁰ Άρθρο 6 του περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επιτροπος) Νόμου

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, με την ισχύουσα διαδικασία πρόσληψης των συνοδών **αναφύονται επιπρόσθετα προβλήματα** όταν ένα παιδί αποφασίσει ή πρόκειται να **αλλάξει βαθμίδα ή σχολείο και το νέο σχολείο** βρίσκεται σε διαφορετική περιοχή ή σύμπλεγμα και **υπάγεται σε άλλη Σχολική Εφορεία**. Στην περίπτωση αυτή το παιδί **δεν μπορεί να συνεχίσει να έχει τον ίδιο συνοδό** αλλά θα του ανατεθεί νέος που θα προσληφθεί από τη Σχολική Εφορεία στην οποία υπάγεται το νέο του σχολείο ή/και θα επαναπροσληφθεί συνοδός από τους πλεονάζοντες στο νέο σχολείο. Παράλληλα, δε, ένα άτομο το οποίο για χρόνια επιτελούσε σωστά το έργο του συνοδού παιδιού με αναπηρία, καθίσταται αυτομάτως πλεονάζον προσωπικό μέχρις ότου του «ανατεθεί» να συνοδεύει άλλο παιδί.

Ως εκ τούτου, **δεν λαμβάνεται υπόψη η συναισθηματική σύνδεση** που δύναται να επέλθει μεταξύ ενός παιδιού με αναπηρία και του συνοδού του ούτε **η σχέση εμπιστοσύνης** που αναπτύσσεται μεταξύ τους, ιδίως όταν το παιδί είχε για αρκετά χρόνια τον ίδιο συνοδό κατά τη φοίτηση του στη Δημοτική Εκπαίδευση και προάγεται στη Μέση. **Παραγνωρίζονται** επίσης, τόσο οι **επιθυμίες και η άποψη του ίδιου του παιδιού όσο και των γονέων** του όταν είναι κοινή τους θέση για συνέχιση της παροχής στήριξης στο παιδί από τον ίδιο συνοδό αλλά αυτό είναι αδύνατο επειδή το σχολείο βρίσκεται στην περιοχή άλλης Σχολικής Εφορείας.

Προβληματισμό προκαλεί επίσης ο ορισμός, σε κάποιες περιπτώσεις, **ενός συνοδού για την εξυπηρέτηση μεγάλου αριθμού παιδιών με αναπηρία**, ιδίως όταν πρόκειται για παιδιά που δεν δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν ή ένεκα της φύσης της αναπηρίας τους χρειάζονται συνεχή και απρόσκοπτη στήριξη. Ειδικότερα, τα παιδιά αυτά **έχουν, ανά πάσα στιγμή, ανάγκη την παροχή εύλογων προσαρμογών**, για να δύνανται να παρακολουθούν σε ισότιμη βάση με τα υπόλοιπα παιδιά την παράδοση του μαθήματος από τον εκπαιδευτικό για να δύνανται να έχουν **πρόσβαση στην εκπαίδευση και την ευρύτερη εκπαιδευτική διαδικασία**. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, ένα παιδί που δεν μπορεί να αυτοεξυπηρετηθεί, έχει άμεση ανάγκη την παρουσία του σχολικού συνοδού **για τις προσωπικές του ανάγκες** (σίτιση, τουαλέτα κλπ.) αλλά και για να **συμβάλει στην άρση των εμποδίων που παρακωλύουν την κοινωνικοποίησή** του με τους συμμαθητές του, τη συμμετοχή του στις δραστηριότητες και το παιχνίδι των υπολοίπων παιδιών κλπ..

Τυχόν στέρηση των συνοδών από αυτά τα παιδιά, έστω και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, **ισοδυναμεί με την απουσία εύλογων προσαρμογών και επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην εξατομικευμένη στήριξη** που θα πρέπει να τους παρέχεται για την άρση των εμποδίων με τα οποία τίθεται αντιμέτωπα εντός της σχολικής μονάδας, **η εύλογη προσαρμογή που παρέχεται είναι, ουσιαστικά, αποσπασματική και δεν εξυπηρετεί τον σκοπό της**.

Καταληκτικά, όταν **η προσαρμογή που παρέχεται** σε ένα παιδί με αναπηρία, στην προκειμένη περίπτωση σχολικός συνοδός, **δεν ανταποκρίνεται στις**

εξατομικευμένες ανάγκες του παιδιού, η συγκεκριμένη προσαρμογή **δεν δύναται να εκληφθεί ως εύλογη** και δεν προσφέρει στο παιδί τα αναγκαία μέσα για την ισότιμη ένταξη του στην εκπαίδευση και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ως εκ τούτου επέρχεται διάκριση εις βάρος του λόγω της αναπηρίας του.

Όσον αφορά ειδικότερα στους σχολικούς συνοδούς και στα αιτήματά τους σε σχέση με τους όρους εργοδότησής τους, όπως αναφέρονται ανωτέρω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **εργασιακή ασφάλεια και η μισθολογική τους αναβάθμιση στη βάση των προσόντων και της πείρας** τους, θα παράσχει **επιπρόσθετο κίνητρο** για άλλα προσοντούχα άτομα να επιδιώξουν την εργοδότηση τους ως σχολικοί συνοδοί.

Με τον τρόπο αυτό, ως επίσης και με τη **συνεχή επιμόρφωσή** τους και την **διαφοροποίηση της διαδικασίας πρόσληψής** τους, στην οποία, όπως προαναφέρθηκε θα πρέπει να **προσμετρά η άποψη ή/και των γονέων του, θα εξυπηρετηθούν στον μέγιστο βαθμό και τα ίδια παιδιά με αναπηρίες**, αφού θα υπάρχουν διαθέσιμοι προσοντούχοι και κατάλληλοι συνοδοί που θα μπορούν να ανταποκριθούν με τη μεγαλύτερη δυνατή επάρκεια στις εξατομικευμένες τους ανάγκες.

H. Εισηγήσεις

Με γνώμονα τα ανωτέρω, **επαναλαμβάνονται και τίθενται εκ νέου ενώπιον του Υπουργείου οι εισηγήσεις** που περιλαμβάνονταν στις προαναφερθείσες Έκθεση και Αυτεπάγγελτη Τοποθέτησή μου αναφορικά με την παροχή συνοδών σε παιδιά αναπηρία που φοιτούν σε οποιαδήποτε βαθμίδα της εκπαίδευσης, ως επίσης και οι ακόλουθες **επιπρόσθετες εισηγήσεις**:

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ:

- **Επανεξέταση της διαδικασίας πρόσληψης** των συνοδών από τις Σχολικές Εφορείες με την πιθανότητα ανάθεσης της συγκεκριμένης διαδικασίας σε άλλο εξειδικευμένο φορέα με τις κατάλληλες γνώσεις επί του θέματος και τον άμεσο διαχωρισμό των σχολικών συνοδών από τους σχολικούς βοηθούς.
- Κατά την εν λόγω διαδικασία **να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού** και προς τούτο να επιδιώκεται η

πρόσληψη του κατάλληλου συνοδού που θα δύναται να ανταποκριθεί επαρκώς στις εξατομικευμένες ανάγκες εκάστου παιδιού όπως αυτές θα προσδιορίζονται από τις Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

- Στη συγκεκριμένη διαδικασία η **άποψη και οι επιθυμίες του παιδιού**, αναλόγως της ηλικίας και ωριμότητάς του, καθώς **και των γονέων** του θα πρέπει να είναι αναβαθμισμένα και **να έχουν την ανάλογη σημασία** ως προς την επιλογή του κατάλληλου συνοδού.
- **Έγκαιρη ολοκλήρωση των διαδικασιών πρόσληψης** των σχολικών συνοδών και, σε κάθε περίπτωση, πολύ πριν από την έναρξη της σχολικής χρονιάς.
- **Διασαφήνιση ότι οι συνοδοί δεν είναι ταυτόχρονα και σχολικοί βοηθοί** και γι' αυτό στα καθήκοντα των συνοδών δεν πρέπει να εμπίπτουν εργασίες οι οποίες δεν αφορούν στο παιδί που συνοδεύουν και δύναται να επιτελεστούν από το υπόλοιπο βοηθητικό προσωπικό που απασχολείται στις σχολικές μονάδες,
- **Τα καθήκοντα των συνοδών θα πρέπει να περιορίζονται μόνο στην παροχή της αναγκαίας στήριξης και βοήθειας προς το παιδί για την επίτευξη της πλήρους συμπερίληψής τους στην εκπαίδευση και το σχολικό περιβάλλον.**
- **Καθορισμός συγκεκριμένων προσόντων και εξειδικευμένων γνώσεων των συνοδών, στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών των ΑμεΑ.**
- **Οι Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης να προσδιορίζουν επακριβώς τις ανάγκες του παιδιού** καθώς και **την ποσότητα και ποιότητα των εύλογων προσαρμογών που θα πρέπει να του παρέχονται**, δηλαδή το χρονικό πλαίσιο κατά το οποίο το παιδί θα πρέπει να συνοδεύεται καθώς και τα προσόντα που θα πρέπει να κατέχει ο συνοδός σε κάθε περίπτωση.
- Το Υπουργείο θα πρέπει να τροχοδρομήσει την **παροχή επαρκούς, συνεχούς και κατάλληλης εκπαίδευσης και εξειδίκευσης**, τόσο στους συνοδούς όσο και στους/στις εκπαιδευτικούς της τάξης ώστε να δύναται να ανταποκριθούν στις ανάγκες των παιδιών με αναπηρία.
- Το Υπουργείο, μετά από διαβούλευση με τους σχετικούς Συνδέσμους Ιδιωτικών Σχολείων και Ιδιωτικών Σχολών Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την ΚΥΣΟΑ, καθώς και με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες και των εκπροσώπων γονέων παιδιών με αναπηρίες, θα πρέπει να προβεί στις **αναγκαίες ενέργειες και ρυθμίσεις που θα διασφαλίζουν την παροχή εύλογων προσαρμογών στα άτομα με αναπηρία που φοιτούν σε ιδιωτικούς φορείς, στην προκειμένη**

περίπτωση με την παροχή συνοδών, για την άρση κάθε πιθανής διάκρισης που δύναται να προκληθεί στον τομέα της εκπαίδευσης, όταν αυτή αφορά ιδιωτικά ιδρύματα, τόσο τριτοβάθμιας, όσο και πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την **θέσπιση σχετικού νόμου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στον ιδιωτικό τομέα, κατά τρόπο παρόμοιο που θεσμοθετήθηκε για τα ιδιωτικά σχολεία.**

- Να **εξειδικευτούν τα ακαδημαϊκά προσόντα οι γνώσεις** και οι εμπειρίες που θα πρέπει να κατέχουν τα άτομα που επιθυμούν να εργοδοτηθούν ως σχολικοί συνοδοί. Επί τούτου, πολύ πιθανόν να είναι αναγκαία η **ετοιμασία σχεδίου υπηρεσίας** για τους σχολικούς συνοδούς,
- Το υπό αναφορά **σχέδιο υπηρεσίας να είναι επαρκώς και καταλλήλως προσαρμοσμένο** ώστε οι σχολικοί συνοδοί να δύνανται να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών, αναλόγως της φύσης της αναπηρίας τους και της σχολικής βαθμίδας στην οποία βρίσκονται, **από την Προδημοτική μέχρι και την Ανώτερη εκπαίδευση, τόσο στον δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα.**
- **Η εξειδίκευση των ακαδημαϊκών προσόντων και των γνώσεων** αναπόφευκτα θα πρέπει να επιφέρει και την **αντίστοιχη και ανάλογη αύξησή της μισθολογικής τους κλίμακας.**
- Παράλληλα και σε συνάφεια με τα ανωτέρω, θα πρέπει **να δοθεί ένα τέλος στην αβεβαιότητα** σε σχέση με την μελλοντική εργοδότηση των σχολικών συνοδών και στην πρακτική του τερματισμού της εργοδότησής τους κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, χωρίς να γνωρίζουν **κατά πόσον θα επαναπροσληφθούν** με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς. Προς τούτο, το Υπουργείο θα μπορούσε, κατά την καλοκαιρινή περίοδο, **να αξιοποιεί τους σχολικούς συνοδούς στα θερινά σχολεία** ή/και να τους παρέχει **εξειδικευμένη εκπαίδευση και κατάρτιση** σε ζητήματα που άπτονται των αναγκών των παιδιών με αναπηρίες.

Ειδικότερα σε σχέση με τις (ενδεικτικές) περιπτώσεις στις οποίες γίνεται αναφορά ανωτέρω (παρ. Β) καθώς και στο παράπονο με αρ. Α/Π 1803/2022 (παρ. Γ) και που είναι ήδη υπόψη του Υπουργείου **εισηγούμαι όπως αυτές τυχόν επανεξετάσας με βάση την επαναξιολόγηση των εξατομικευμένων αναγκών για παροχή συνοδών χωρίς οποιαδήποτε περεταίρω καθυστέρηση.**

Επειδή δε οι προαναφερθείσες εισηγήσεις είναι ενδεικτικές και όχι περιοριστικές θα μπορούσε να αρχίσει ένας διάλογος μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας **με όλους τους εμπλεκόμενους** δηλαδή, τις Αντιπροσωπευτικές Οργανώσεις των Γονέων Παιδιών με Αναπηρίες, την ΚΥΣΟΑ και τον Σύνδεσμο Σχολικών Συνοδών για μια ολιστική επίλυση του ζητήματος.

Η παρούσα Αυτεπάγγελτη Τοποθέτηση υποβάλλεται στο Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας και αντίγραφο της θα κοινοποιηθεί στον Πρόεδρο και τα Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού, στις Αντιπροσωπευτικές Οργανώσεις των Γονέων Παιδιών με Αναπηρίες, την ΚΥΣΟΑ και την ΠΟΑΑ Λεμεσού, καθώς και στον Σύνδεσμο Σχολικών Συνοδών.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

**Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**

**Ανεξάρτητος Μηχανισμός
Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης
της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία
Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων**